

Η γνώση αντίδοτο φυγής

Από τον Κωνσταντίνο Μπούρα

■ **Ερατώ Τριανταφυλλίδη**
Εγχειρίδιο εν τω
Οδηγός ζωής από τους Αρχαίους
Ελληνες Σοφούς
 εκδόσεις Αρχέτυπο, σ. 176, 13,90 €
 Στη χαώδη εποχή που ζούμε, και εν μέσω της διεθνούς καταστροφολιψίας της χώρας μας και του λαού της, καιρός είναι νομίζω να ανατρέξουμε στα κείμενα των αρχαίων Ελλήνων σοφών που έδωσαν τα φώτα του Πολιτισμού σε όλη την οικουμένη. Η Ερατώ Τριανταφυλλίδη, μέσα από μια μακρά και σεμνή πορεία στα ελληνικά γράμματα, και μελετώντας με θρησκευτική ευλάβεια και προσήλωση την αρχαία ελληνική Γραμματεία, έρχεται με τη σχολαστικότητα ενός Βυζαντινού αντιγράφου, και με το ζήλο ενός αγιορείτη μοναχού, να συγκεντρώσει σε ένα κομψό βιβλιαράκι το απόδητο της σοφίας των αρχαίων ημών προγόνων. Γνωμικά για τον Κόσμο και τη Φύση, για την Ψυχή και το Θάνατο, για τη Φιλία και την Τύχη, για το Χρήμα και την Αρνητικότητα, για τη Σιωπή, και την Αυτάρκεια, για τη Διπλότητα και τη Ματαιοδοξία. Εκτός όμως από τις απομυθωμένες ζωές που μας δίνουν οι αρχαίοι Έλληνες σοφοί, στο ευανάγνωστο αυτό εγχειρίδιο, απολαμβάνουμε αφηγήσεις και ανέκδοτα φιλοσόφων, απόψεις και σχόλια για την αρχαία ελληνική φιλοσοφία, και – βεβαίως – τον πρόλογο, την εισαγωγή και τον επίλογο, που φιλοτέχνησε με λιτά εκφραστικά μέσα και «μετά λόγου γνώσεως» η εμβριθής αυτή μελετήτρια. Βιογραφικά στοιχεία και βιβλιογραφία συμπληρώνουν αυτό το πόντημα-κόρημα που δεν πρέπει να λείπει από καμιά σχολική, φοιτητική, εργασιακή τσάντα. Έτσι, για την Ελλάδα...

■ **Θεοφάνης Δ. Χατζηροσφάνιδης**
Ιστορία της Νεοελληνικής
Εκπαίδευσης (1821-1986)
 εκδόσεις Δημ. Ν. Παπαδήμα, σ. 416, 21,63 €
 Η περιπέτεια των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων και αντιμεταρρυθμίσεων από την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους μέχρι το 1986 είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την περιπέτεια της γλώσσας και των πειραματισμών που διάφοροι φιλοσοφικοί ή αδαείς άνθρωποι έκαναν προς όφελος ή εις βάρος της. Μια επιστημονική προσέγγιση που εκπαιδευτικού προβλήματος που ταλανίζει ακόμα τη νεολαία και όλους τους δημιουργούς που έχουν ως εργαλείο τους τη σύγχρονη ελληνική λαλιά.

■ **Παύλ Ρικέρ**
Αγάπη και Δικαιοσύνη
 μτφρ.: Κική Καψαμπέλη
 εισαγωγή: Σταύρος Ζουμπουλόκης, εκδόσεις Εκκρεμές, σ. 82, 10,40 €
 Ο Γάλλος φιλόσοφος Παύλ Ρικέρ, που γεννήθηκε το 1913 στη Βαλένς, επιχειρεί να γεφυρώσει τις αντιφα-

τικές βιβλικές έννοιες της αγάπης άνευ όρων και ορίων («αγαπάτε αλλήλους» – ακόμα κι αν ΔΕΝ το αξίζουν – ειδικά τότε) και της θείας δικαιοσύνης, σύμφωνα με την οποία «ο μη εργαζόμενος μη εσθιέτω». Μια ενδιαφέρουσα λογική ακροβασία που δεν απευθύνεται μόνο σε φιλοσόφους και θεολόγους, αλλά και σε κάθε υγιώς σκεπτόμενο άνθρωπο ο οποίος θέλει να ρυθμίσει την καθημερινή συμπεριφορά του σύμφωνα με τις επιταγές της χριστιανικής θρησκείας. Κατατοπιστική η πολυσέλιδη εισαγωγή του Σταύρου Ζουμπουλόκη. Βατή η μετάφραση της Κικής Καψαμπέλη.

■ **Jeremy Holmes**
Κατάθλιψη
 μτφρ.: Δώρα Τοούγια
 εκδόσεις Ροές, σ. 144, 10 €
 Επειδή η κατάθλιψη δεν οφείλεται μόνο στην απώλεια ενός προσώπου, αλλά και στην απώλεια εργασίας, εισοδημάτων, κοινωνικής θέσης και κύρους, αυτό το βιβλίο του Jeremy Holmes, που συμπεριλαμβάνει διάφορες θεραπευτικές τεχνικές, είναι περισσότερο επίκαιρο τώρα, στους δύσκολους καιρούς της οικονομικής κρίσης που διαύουμε. «Αντλεί από τις θεωρίες του Freud, της Klein, του Winnicott, του Bion αλλά και του Beck, του Seligman, του Teasdale και άλλων σημαντικών συγγραφέων για να δείξει ότι η δημιουργία σχέσεων και η απώλεια είναι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Ο συγγραφέας, από τους πιο σημαντικούς σύγχρονους κλινικούς και μελετητές στο χώρο της Ψυχοθεραπείας, θεωρεί σημαντικό-κλειδί για την κατανόηση της κατάθλιψης την έννοια της “απόλειας” – είτε μιλάμε για πένθος είτε για την απώλεια μιας σχέσης κύρους ή για την απώλεια μιας σχέσης».

■ **Ιωάννα Δ. Αργυρίου**
Το διαζύγιο στην Παιδική Λογοτεχνία. Ψυχοκοινωνιολογική και Αφηγηματολογική Προσέγγιση
 εκδ. Στέφ. Βασιλόπουλος, σ. 222
 Στο πόντημά της αυτό η εκπαιδευτικός Ιωάννα Δ. Αργυρίου μελετάει κάποια βιβλία για παιδιά και νέους που εκδόθηκαν από το 1970 έως τις μέρες μας κι έχουν θέμα τις μονογονεϊκές οικογένειες. Αφού ασχοληθεί με δέκα από αυτά τα βιβλία, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «τα θέματα αυτά προσφέρονται και για έναν τρόπο λογοτεχνικής γραφής, ο οποίος ξεφεύγει από την τριτοπρόσωπη αφήγηση» (σ. 197). «Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι στα μυθιστορήματα που προσεγγίσαμε οι συγγραφείς προτιμούν τη συνδυαστική χρήση διαφορετικών ειδών αφήγησης και εστίασης. Η εναλλαγή αυτή διαφωτίζει καλύτερα τα όσα διαδραματίζονται στα λογοτεχνικά κείμενα και ανανεώνει το αναγνωστικό ενδιαφέρον,

γιατί το υποκειμενικό βίωμα εναλλάσσεται με την αληθοφανή και αντικειμενική διήγηση» (σ. 214).

■ **Robert M. Young**
Οιδιπόδειο
 εκδόσεις Ροές, σ. 152, 10 €
 Από τον «Οιδίποδα τύραννο» του Σοφοκλή στον «Άμλετ» του Σαίξπηρ, κι από τον Φρόντ στη Melanie Klein, μέχρι τα εναλλακτικά αναπτυξιακά μοντέλα, σύμφωνα με τα οποία ο όρος «διατροφή» ισχύει τόσο για τις ετεροφυλόφιλες όσο και για τις ομοφυλόφιλες ή αμφίφυλες σχέσεις, δεδομένου ότι δεν γίνονται πλέον αποδεκτές οι νετεριμνιστικές θεωρίες για το «φυσικό» και «φυσιολογικό», είναι σίγουρα μακρύς ο δρόμος. Όμως αξίζει να τον διατρέξει ο αναγνώστης με οδηγό τον Robert M. Young σε αυτό το διεπιστημονικό ταξίδι του από το αρχαίο δράμα στην τραγωδία του σύγχρονου ανθρώπου που κινείται μεταξύ κατάθλιψης και σχιζοειδούς παράνοιας, όπως ο Οδυσσεύς πέρασε ανάμεσα στη Σκύλλα και στη Χάρυβδη.

■ **Αντώνης Μπριλλάκης**
Διαδρομές και αναζητήσεις της Αριστεράς μετά τον εμφύλιο
 Επιλογή κειμένων, βιογραφικό σχεδίασμα, επιμέλεια: Ηλίας Νικολακόπουλος, Ευδοκία Ολυμπίου εκδόσεις οίκος Α. Α. Λιβάνη, σ. 333, 37 €
 Η πολυτάραχη πορεία της Αριστεράς μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου, μέσα από το έργο και την πολιτεία ενός μαχητικού εκπροσώπου της, του Αντώνη Μπριλλάκη, ενός πρωταγωνιστή της πολιτικής που ανέλαβε μια ολοκληρωτή ζωή στο βωμό των ιδανικών του για το σοσιαλισμό και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

■ **Διονυσία Γιαλαμά**
Ελληνίδες μάγισσες στη Βενετία. 16ος-18ος αιώνας
 Βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ, σ. 519, 25 €
 Κυνήγι μαγισσών στη ρατσιστική και ξενόφοβη Βενετία από τον 16ο έως και τον 18ο αιώνα, όπου κάθε Ελληνίδα χριστιανή ορθόδοξη ήταν εξ ορισμού ύποπτη για την άσκηση μαγικών ή και σατανικών θεραπευτικών πρακτικών. Παρ' όλη όμως αυτή την προκατάληψη, το ποσοστό των Ελληνίδων που συμμετείχαν σε τέτοιες αμφίβολης πολιτικής ορθότητας «εναλλακτικές» τελεουργίες δεν ήταν αναλογικά μεγαλύτερο απ' όλο το ποσοστό των Ιταλίδων «μαγισσών». Η διδάκτωρ Φιλολογίας Διονυσία Γιαλαμά ερευνά το αρχαιολογικό της Ιεράς Εξέτασης της Βενετίας και διανθίζει την αφήγησή της με ενδιαφέροντα (από κοινωνιολογική, εθνολογική, θρησκευτική, ιατρική και παραϊατρική άποψη), ιστορικά γυναικείων που κατηγορήθηκαν ως μάγισσες και πήραν (ή δεν πήραν) την άγουσα προς την «εξα-

γνιστική» πυρά αυτού του γήινου, βάρβαρου «καθαρήριου».

■ **Απόστολος Θηβαίος**
MEN DIZA BAL μαζί με το ρεύμα...
 εκδ. Μιχάλη Σιδέρη, σ. 120, 12 €
 Ο νεαρός λογοτέχνης (τραπεζικός το επάγγελμα) Απόστολος Θηβαίος διαλέγει ως θέμα στο τρίτο του πόνημα την απότομη ωρίμανση μιας ομάδας Βάσκων εφήβων στα χρόνια του Φράνκο. Τρυφερές ψυχές «άγουρων» ανθρώπων που μεγαλώνουν μέσα στη μνησικακία και στην εκδικητική μανία των φασιστών, οι οποίοι έχουν αποφασίσει να τους εξαλείψουν από προσώπου γης, ανακαλύπτουν τον έρωτα, μα τους προλαβαίνει το αντίπαλο δέος του, ο θάνατος. Ποιητική γραφή, ρομαντική διάθεση, υπερχειλίζων λυρισμός, λογοτεχνική αποτελεσματικότητα, αφού ο νεαρός συγγραφέας επιτυγχάνει να μας μεταδώσει τις πρώτες φουσκοκεντρικές κορμών λιανών, που θα κοπούν προτού μεστώσουν, πριν προλάβουν να δώσουν τους καρπούς τους, τους γλυκοφιλίους. Δυσκολεύτηκα στις πρώτες σελίδες να συντονιστώ με τον προσωπικό κώδικα και την ιδιότητα ιδιόλεκτο. Λέξεις όπως «κεροδοσίσι» με αποθάρρυναν, όπως και τα συχνά τυπογραφικά λάθη. Όταν όμως αφέθηκα στο ρυθμό και παρατήρησα από την κυριολεκτική παρακολούθηση της –ούτως ή άλλως αφαιρετικής– αφήγησης, τότε αναδόθηκε ένα άλλο υπο-κειμενο (subtext), που δημιουργήσε στον εγκέφαλό μου (με τη συνδρομή της απαραίτητης δημιουργικής φαντασίας του επαρκούς αναγνώστη) ένα μετα-κειμενο υψηλών λογοτεχνικών αρετών. Κάπου μεταξύ ποιητικής πρόζας και αναγεννησιακής «μυθιστορίας», ο απεγνωσμένος έρωτας των μεγαλοκλών εφήβων σηματοδοτεί την ανάγνηση του λογικού, του ώριμου, του τεχνοκράτη ανθρώπου, του βυθισμένου σε νοούμερα και υπολογισμούς, να επαυπροσδιορίσει τη ζωή και τις ανάγκες του που προκειμένου να απολαύσει την απλής, γήινες ηδονές, πριν του προφτάσει ο αναπόδραστο περατήρης και ζητήσει το χρυσό νόμισμα, το απαιτούμενο (σύμφωνα πάντα με την αρχαιοελληνική παράδοση) για τα «διδόια» της Αχερουσίας λίμνης. Αυτός ο λογοτέχνης έχει ταλέντο, δημιουργική φαντασία, τόλη, και ποιητικό βηματισμό. Κάτι καλό θα βγει –ενδεχομένως– από την πένα του, όταν ωριμάσει.

■ **Χρύσα Κουράκη**
Αφήγηση και λογοτεχνικοί χαρακτήρες. Τα μυθολογικά στο πεζογραφικό έργο της Ζωρς Σαρή (1969-1995)
 εκδόσεις Πατάκη, σ. 368, 19,50 €
 Η Χρύσα Κουράκη, που γεννήθηκε το 1974 στην Αθήνα, εργάζεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και έχει εκπονήσει διδακτορική διατριβή με θέμα «Οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες

στο πεζογραφικό έργο της Ζωρς Σαρή 1969-1995». Στο βιβλίο της αυτό επιχειρεί μια λεπτομερή περιγραφή και ανάλυση των μυθιστορηματικών χαρακτήρων στο έργο της Ζωρς Σαρή. Χρησιμοποιώντας αποκλειστικά ενδοκειμενικά κριτήρια, επιζητεί να καταδείξει «πώς κατορθώνει η συγγραφέας, χωρίς να αποποιείται το βιωματικό στοιχείο, να δημιουργεί χαρακτήρες “ζωντανούς” και αληθοφανείς, κινούμενους στα πλαίσια της μυθοπλασίας και της πραγματικότητας, οι οποίοι καταξιούνται να καλλιτεχνικά μέσα από τις αφηγηματικές της επινοήσεις» (σ. 348). Η Ζωρς Σαρή χρησιμοποιεί ποικίλες αφηγηματικές τεχνικές, ενώ απομακρύνεται από τα απλά αφηγηματικά μοτίβα, διαμορφώνοντας έτσι το δικό της συγγραφικό στυλ. Καινοτόμος στην προσέγγιση των χαρακτήρων και των τρόπων παρουσιάσής τους στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας. Η ερευνητρια θεωρεί ότι σταθερή επιδίωξη της συγγραφέως «είναι η συγγραφή μυθιστορημάτων που αναπαράγουν και προσεγγίζουν την πραγματικότητα. Αυτό, πιθανώς, προκύπτει ως αποτέλεσμα του έντονου αυτοβιογραφικού και βιοματικού χαρακτήρα των έργων της» (σ. 345). Πολλοί κριτικοί θεώρησαν ότι «ο έντονος αυτοβιογραφικός χαρακτήρας των μυθιστορημάτων της Ζωρς Σαρή περιορίζει τη λογοτεχνική τους αξία». «Η χρήση ποικίλων προοπτικών και αφηγητών, η εναλλαγή των αφηγηματικών επιπέδων, η χρονική ευδραμική μεταξύ παρόντος και παρελθόντος, οι πολυμορφικές μορφές προφορικής, γραπτής και ενδόμυχης έκφρασης συντελούν στη πραγματική ολοκλήρωση των προσώπων, ενώ προσδίδουν καλλιτεχνικό ενδιαφέρον στην αφήγηση». Οι ισχυροί χαρακτήρες, και ιδιαίτερα οι διακειμενικοί, είναι εκείνοι που καθορίζουν τη δράση, την πλοκή και το θέμα, συλλειτουργώντας όμως αρμονικά στα πλαίσια της ισσορροπημένης αφήγησης. «Οι χαρακτήρες μοιάζουν να υπακούουν περισσότερο στη λογική του ρεαλισμού». Παράλληλα όμως, η συγγραφέας δεν φαίνεται να θυσιάζει τη λογοτεχνική αξία των μυθιστορημάτων της στο βωμό της δημιουργίας ρεαλιστικών, «ζωντανών» χαρακτήρων. «Η Ζωρς Σαρή στο πλαίσιο των θεματικών καινοτομιών που επέφερε με το έργο της στη σύγχρονη παιδική και νεανική λογοτεχνία από το 1970 και μετά, συνέβαλε και στη διαφορετική προσέγγιση των χαρακτήρων και των τρόπων παρουσιάσής τους. Οι χαρακτήρες της στο επίπεδο της ιστορίας ανταποκρίνονται στην καθημερινότητα των πραγματικών ανθρώπων, απομακρύνονται από τα ιδεώδη πρότυπα των περασμένων εποχών» (σ. 345-348). Ένα βιβλίο για φιλόλογους και μελετητές της ελληνικής πεζογραφίας.